

OBSAH

1 PRAVĚK A EXOTICKÉ KULTURY

Pravěké nástroje — Nejstarší zpěvní projevy — Magické, fyziologické a citové prvky — Hudba v exotických kulturách — Stupnice, tóniny a slohový řád — Rytmika — Heterofonie — Formy, obsazení, praxe

7

2 STARÝ ORIENT — ŘECKO — ŘÍM

Egypt, Mezopotámie a Syrie — Židé — Hudba v řecké kultuře — Povaha a význam řecké hudby — Nástroje — Formy a obsazení — Hudba v řeckém dramatu — Hudba hellénská — Hudba římská — Sociální postavení hudebníků — Památky řecké hudby

11

3 STAROVĚKÁ TEORIE

Hlavní směry a osobnosti — Akustické základy — Soustava diatonická — Chromatika a enharmonika — Stupnice a tóniny — Slohové prvky a řád — Estetika

16

4 NÁSTUP NOVÝCH KMENŮ

Celkový ráz vývoje — Keltové — Germáni — Slované

19

5 KŘESŤANSKÝ ZPĚV LITURGICKÝ

Židovské a řecké kořeny — Celkový ráz — Obřad řecko-byzantský — Ambroziánský zpěv — Řehoř Veliký — Rozšíření římského obřadu a zpěvu — Tropý a sekvence — Kolektivní povaha vývoje

21

6 GREGORIÁNSKÝ CHORÁL

Chorál a jeho funkce — Liturgické zpěvníky — Slohový ráz — Výchozí a antické dědictví — Význam v dějinách hudby

24

7 ZÁKLADY STŘEDOVĚKÉ TEORIE

Počátky — Teoretikové raného středověku — Stupnice a tóniny — Tóninová příslušnost nápěvů — Tónová soustava — Solmizace — Středověká estetika — Neumová notace — Nota choralis

27

8 DUCHOVNÍ PÍSNĚ A HRY

Počátky duchovní písně — Rozvoj ve vrcholném středověku — Duchovní hry

32

- 9 SVĚTSKÝ ZPĚV**
Lidová píseň — Písňe umělé — Počátky rytířského umění — Hlavní oblasti rytířského zpěvu — Trubadúrské a trubverské formy — Minnesang — Hlavní představitelé rytířského zpěvu — Meistergesang 34
- 10 HUDEBNÍ NÁSTROJE**
Nástroje drnkací: lyra, kithara, harfa, loutna, psalterium — Nástroje smyčcové: rebec, viella, chrotta, organistrum — Nástroje dechové: flétna, hobo; trubky, rohy — Nástroje bicí — Varhany 37
- 11 NÁSTROJOVÁ HUDBA A HUDEBNÍCI**
Nejstarší doložené formy a způsoby — Hudba varhanní — Funkce instrumentální hudby — Sociální postavení hudebníků v období raného a vrcholného středověku — Hudební ochotnictví 40
- 12 ZÁPADNÍ SLOVANÉ**
Počátky křesťanství ve Velké Moravě — Vítězství latinské liturgie — Památky liturgického zpěvu — Nejstarší české písňe duchovní — Bogurodzica — Světská hudba 43
- 13 STARÁ RUS**
Celkový ráz vývoje — Písňe a byliny — Skomorochové — Nástroje — Liturgický zpěv a jeho notace — Teorie kolem r. 1500 — Západní vlivy 46
- 14 VZNIK VÍCEHLASU A MENZURY**
Význam západního vícehlasu — Lidové prvky a dědictví antiky — Improvizační způsoby — Nejstarší notované vícehlasy — Skladebná technika organální a diskantová — Modální rytmika 49
- 15 ARS ANTIQUA**
Formy chrámové hudby — Světské formy — Obsazení skladeb — Skladatelé a teoretikové — Musica ficta — Konsonance a disonance — Menzurální notace období ars antiqua 52
- 16 ARS NOVA A ANGLICKÁ ŠKOLA**
Vývojový přelom — Ph. de Vitry a G. de Machaut — Nový typ polyfonní techniky — Formy — Přesun hudebního centra — Fauxbourdon — Anglická škola — Menzurální notace 1320—1450 56
- 17 HUDBA ITALSKÉHO TRECENTA**
Charakteristika hudební kultury 14. stol. v Itálii — Skladatelé — Hudební formy — Teorie a italská notace 59

- 18 ČESKÁ GOTIKA A HUSITSTVÍ**
Celkový ráz doby — Slovensko — Cizí vlivy — Liturgický zpěv — Duchovní hry — Lidová duchovní píseň — Duchovní zpěv doby husitské — Píseň časová a válečná — Jistebnický kancionál — Instrumentální hudba — Počátky vícehlasu — Hudební teorie **60**
- 19 FRANKO-FLÁMSKÁ HUDBA 15. STOLETÍ**
Charakteristika franko-flámské epochy — Generace a osobnosti — Hudební formy — Motet — Mše — Vokální kontrapunkt — Technické vrcholy — Falso bordone — Chanson — Obsazení a provozovací praxe — Kapely — Dirigování — Bílá menzurální notace **65**
- 20 VRCHOLNÁ RENESANCE**
Celková charakteristika — Skladatelé — Francouzský chanson — Řím — Benátská škola — Světské formy italské — Španělsko **70**
- 21 ZAALPSKÝ HUMANISMUS A REFORMACE**
Rozvoj kapel v Německu — Skladatelé poč. 16. stol. — Humanismus — Německá reformace — Reformační píseň — Reformace anglická a kalvínská **74**
- 22 SLOHOVÁ SYNTÉZA**
Tridentinum — Palestrina — Škola benátská — Gabrieli — Vývoj madrigalu — Lasso — Němečtí skladatelé kolem 1600 — Francie v 2. pol. 16. stol. — Anglie v době alžbětinské **76**
- 23 NÁSTROJE A HUDBA INSTRUMENTÁLNÍ**
Význam údobí — Loutna — Clavichord a clavicembalo — Trumšajt — Lyry a violy, vznik houslí — Dechové nástroje — Nástroje bicí — Varhany — Osamostatnění instrumentální hudby — Tance a improvizace — Nástrojové úpravy — Instrumentální formy 16. stol. — Instrumentální notace **83**
- 24 OBORY A OBLASTI NÁSTROJOVÉ HUDBY**
Loutnová literatura — Virtuozita — Počátky varhanní literatury — Italská varhanní tabulatura — Španělsko a Francie — Angličtí virginalisté — Sweelinck — Violy — Vznik orchestru — Sonáta a canzona **89**

25 TEORIE VRCHOLNÉ RENESANCE

Celková charakteristika — Tinctoris a Ramos — Glareanus a Zarlino — Italská teorie — Německé učebnice — Estetika — Technika notového zápisu — Počátky nototisku

944

26 ČESKÉ ZEMĚ A SLOVENSKO V 16. STOLETÍ

Celková charakteristika doby — Duchovní píseň — Literátská bratrstva — Prameny a ráz chrámové tvorby 1. pol. 16. stol. — Čeští kontrapunktikové 2. pol. 16. stol. — Zpěvy rorátní — Výtvarné vybavení kancionálů a nototisk — Podíl nástrojů, varhany — Chrámový zpěv i hudba na Slovensku — Dvorská kapela v Praze — Jac. Gallus — Harant z Polžic — Rozvoj hudebního života — Loutna — Teorie — Lidová píseň

999

27 POLSKO V 15. A 16. STOLETÍ

Doba gotiky, ars nova — Tvorba kolem r. 1500 — Královská kapela a rořantysté — Mistři 2. pol. 16. stol. — Loutna — Reformace

1055

28 VZNIK NOVÉHO SLOHU — BAROK

Podstata — Předzvěsti monodie — Hudba a zpěv v italských divadelních hrách — Ballets de cour a Masques — Camerata — Slohové odstíny rané monodie — Generálbas — Nuove musiche — První opery — Skladby chrámové

1077

29 CLAUDIO MONTEVERDI

Obohacení nového slohu dědictvím polymelodie — Život Monteverdiho — Jeho význam — Madrigaly — Opery — Chrámová hudba

1111

30 OPERA A ZPĚVNÍ FORMY VLAŠSKÉHO BAROKA

Cantata da camera — Skladba chrámová — Římská opera — Počátky oratoria — Carissimi — Oratorio volgare ve druhé pol. 17. stol. — Opera v Benátkách — Libreto — Hudba — Provozovací praxe — Mistři — Neapolská škola — Fr. Provenzale a Al. Scarlatti — Scarlattiovský operní typ — Vrstevníci a následovníci — Libretisté — Benátská tradice — Oratorium doby neapolské — Chrámová skladba neapolská a římská — Benátská skladatelé chrámoví — Kantáta

1144

31 FRANCIE, NĚMECKO, ANGLIE

Počátky opery ve Francii — Život Lullyho — Tragédie lyrique a její sloh — Poměry v Německu — Vpád vlašské opery a oratoria — Německé pokusy — Hamburská opera — Jihoňmecká hudba chrá-

mová — Komorní lyrika — Italská nadvláda poč. 18. stol. — Protestantská hudba pod vlivem slohové změny — Schütz — Protestantská hudba kolem r. 1700 — Významní pěstitelé — Anglie v první pol. 17. stol. — H. Purcell — Život Händelův — Opery — Žebrácká opera — Duchovní oratoria — Světská oratoria a kantáty

122

32 KOMORNÍ A ORCHESTRÁLNÍ FORMY BAROKNÍ

Ráz vývoje — Housle a nástroje jejich rodu — Počátky literatury — Barokní sonáta sólová a triová — První pěstitelé — Corelli — Vrstevníci a pokračovatelé — Koncert — Počátky a první mistři — Vivaldi — Vrstevníci a následovníci — Ohlasy za Alpami — Francouzská orchestrální svita — Orchestrální svita v Německu

133

33 KLÁVESOVÉ NÁSTROJE

Varhany — Klavír — Ráz vývoje — Frescobaldi — Vlašská tvorba kolem r. 1700 — Dom. Scarlatti — Podmínky a ráz francouzské tvorby clavecinistické — Chambonnières a Couperin — Rameau — Purcell a Händel — Jižní Německo — Severní Německo — Kuhnau

138

34 JOHANN SEBASTIAN BACH

Život — Rodina — Varhanní skladby — Klavír — Komorní díla — Koncerty — Protestantské chrámové skladby — Mše h—moll — Světské vokální skladby — Vrcholy kontrapunktického a stavebného mistrovství — Význam Bachova díla v jeho době a v dějinách hudby

143

35 TEORIE A LITERATURA O HUDBĚ

Ráz doby — Vítězství nového tónového řádu — Skladebná teorie — Nauka o harmonii — Estetika — Encyklopedická díla — Časopisectví a satirické pamflety — Ráz hudebního života — Provoz operních divadel — Pěvecké umění — Konzervatoře — Houslová hra — Dechové nástroje — Orchestr a dirigování — Výška ladění — Sociální poměry a vztahy

149

36 POLSKÝ HUDEBNÍ BAROK

Pronikání nového stylu — Střediska hudebního života — Hlavní obory — Zielenki — Mielczewski — Jarzębski — Pekiela a pozdní mistři

155

37 RUSKO ZA PRVÝCH ROMANOVŮ A PETRA I.

Liturgický zpěv — Umělý vícehlas a kijejská notace — Dileckij — V. P. Titov a prvá ruská škola skladatelská — Světské umění z domácí půdy — Rostoucí vlivy Západu — Doba Petra I.

157

38 ČESKÝ A SLOVENSKÝ BAROK

Svědectví italských vlivů — Kapely — Opera — Fr. Ant. Šporck a počátky stálé opery v Praze — Oratorium a školské drama — Počátek české barokní skladatelské školy — Adam Míchna z Otradovic — P. Vejvanovský a jeho současníci — Skladatelé kolem roku 1700 — Skladatelé z Čech v Německu a Rakousku — Chránová hudba a kantáty počátkem 18. stol. — Zelenka — Černoorský — Škola Černoorského a její současníci — České duchovní písně a kancionály — Lidová duchovní píseň v 17. stol. na Slovensku — Světská a chránová hudba na Slovensku — Lidové písně v českých zemích a na Slovensku — Teorie a nástrojařství

160)

39 KLASICISMUS — ZROD NOVÉHO SLOHU

Společenské podmínky — Nové formy hudebního života — Hudba jako samostatné umění — Princip periodicity — Princip kontrastu — Instrumentální formy — Sonátová forma — Umělecká centra — Orchester — Komorní hudba — Klavír — Programní názvy skladeb — Provozovací praxe

169)

40 FORMY DRAMATICKÉ A ZPĚVNÍ

Opera buffa — Vaudeville. Opéra comique — Anglie. Španělsko — Singspiel — Německá píseň — Pantomima — Melodram — Opera seria — Gluck a jeho reforma — Gluckovi následovníci — Hudba revoluční Francie — Pozdně neapolská opera — Chránová hudba

179)

41 HAYDN

Život — Umělecká osobnost — Smyčcové kvartety — Symfonie — Oratoria a skladby chránové — Opera

186)

42 MOZART

Život — Vývoj osobnosti — Sloh — Symfonie — Koncerty — Komorní hudba — Tvorba dramatická

190)

43 BEETHOVEN

Život — Tři tvůrčí etapy — Podstata slohu — Klavírní tvorba — Smyčcové soubory — Symfonie — Koncerty — Overtury — Mimo-hudební inspirační zdroje — Tvorba vokální — Opera Fidelio

194)

44 V DOBĚ VELKÝCH MISTRŮ

Dobová produkce — Symfonie a komorní hudba — Klavír — Varhany — Smyčcové nástroje — Paganini — Vedlejší obory — Školství — Teorie a vědy — Tisk a vydavatelství

200)

45 ČESKÝ KLASICISMUS

Domáci a cizí proky — Lidová píseň — Chrámová hudba — F. X. Brixl — Segerovi žáci — Moravští vrstevníci — Pastorely — Kantori — Oratorium — Pražská opera v době osvícenské — Mozartovská Praha — Pražská opera kolem 1800 — Opera mimo Prahu — České zpěvohry — Úloha šlechty — Pražská konzervatoř — Koncertní život — Nástrojařství a nototisk — Dlabáč — Doznívání klasicismu — Tomášek — Skladatelští diletantl — G. Rieger — Slovensko — Bratislavské kapely — Slovenská lidová píseň

204

46 NAŠI V CIZINĚ

Význam, příčiny a charakter emigrace — Německo — Vídeň — Itálie — Paříž — Anglie — Polsko — Rusko — Uhry

215

47 HUDBA V RUSKU

Vpád italské opery — Zpěvohry ruských autorů — Městská píseň — Sbírky lidových písní — Hudební život — Školství a věda — Rohová hudba

223

48 ROMANTISMUS

Hudba v romantické kultuře — Hudební mluva — Píseň a opera — Instrumentální formy — Hlavní vývojové linie

227

49 RANÝ NĚMECKÝ ROMANTISMUS

Předchůdci — Schubert — Weber — Mendelssohn — Schumann — Osobnosti — Píseň — Sborový zpěv — Opera — Hudba k činohrám a melodram — Klavírní sloh — Klavírní formy — Varhany — Komorní hudba — Symfonie, koncert a předehra

230

50 CHOPIN

Společenská situace — Počátky obrození — Chopinův život — Charakter tvorby — Přehled díla — Etudy — Sonáty — Taneční idealizace — Skladby poetické — Klavír s orchestrem a jiná obsazení — Sloh a význam

237

51 ITALSKÁ A FRANCOUZSKÁ OPERA

Opera v Itálii — Rossini a jeho význam — Bellini a Donizetti — Opéra comique — Velká opera — Meyerbeer — Gounod a Thomas — Verdi — Libretisté

241

- 52 NOVOROMANTICKÉ TROJHVĚZDÍ: BERLIOZ, LISZT A WAGNER**
Berlioz — Osobnost a význam — Symfonie — Předehry — Díla vokální a dramatická — Sloh — Liszt — Klavírní dílo — Varhany — Symfonie a symfonické básně — Skladby vokální — Osobnost a význam — Wagner — Emigrace — Návrat do Německa — Básnická složka — Vývoj — Hudební drama — Jiné skladby — Literární činnost — Význam 247
- 53 DĚICTVÍ**
Novoněmecká škola — Průkopníci — Lipsko a Berlín — Vývoj opery po Wagnerovi — Brahms, Bruckner, Wolf — Brahms, život a osobnost — Tvorba instrumentální — Vokální skladby — Brucknerův život a osobnost — Symfonie — Chránová hudba — H. Wolf 257
- 54 POZDNÍ ROMANTISMUS VE FRANCII A V ITÁLII**
Hudební život ve Francii — Vývoj romantické opery — Realistická opera — Bizet — Oratorium a kantáta — Sociétés Nationale de Musique — Hudba instrumentální — Chabrier — Gésar Franck — Sloh a význam — Hlavní díla — Franckovi žáci — V. d'Indy — Žáci d'Indyho — G. Fauré — Verismus — Hlavní představitelé — Italská mimooperní tvorba 262
- 55 TANEC A OPERETA**
Valčík — Čtverylka — Francouzská opereta — J. Offenbach — Vídeňská opereta — Úpadek 268
- 56 HUDEBNÍ ŽIVOT**
Charakteristika — Orchestra a dirigenti — Komorní sdružení — Instrumentalisté — Klavír a varhany — Opera — Nástrojařství — Metodika — Estetika — Dějepisectví — Teorie 270
- 57 HUDBA NAŠEHO OBROZENÍ**
Nové proudy — Osobnosti a instituce — Tvorba — Vykonné umění — Obrozenecká píseň a sborový zpěv — Počátky české opery — Lidová píseň — Teorie a estetika — Vyvrcholení obrozeneckého sborového zpěvu — Spolky a divadlo 275
- 58 BEDŘICH SMETANA**
Mládí — Studium — Vstup do života — Slohové osamostatnění — Göteborg — Liszt — Praha — Skladby z poč. 60. let — Braniboři v Čechách — Prodaná nevěsta — Dalibor — Příprava k Libuši —

*Libuše — Dvě vdovy — Zápasy — Hluchota — Má vlast — Hu-
bička — Tajemství — Komorní dílo — Uznání — Poslední tvor-
ba — Význam*

279

59 ANTONÍN DVOŘÁK

*Život — Osobnost — Symfonie a koncerty — Koncertní předehry a
symfonické básně — Komorní tvorba — Kantáty a oratoria —
Operní dílo*

287

60 DOBA A JEJÍ DĚDICTVÍ

*Zdeněk Fibich — Dílo orchestrální — Opery — Melodram — Vý-
znamnější vrstevníci — Opera v Prozatímním divadle — Opera
v Národním divadle — Výkonné umění — Opereta a balet — Sbo-
rová tvorba a pěvecká sdružení — Symfonická a komorní hudba —
Sólová tvorba — Písňe a melodram — Lidová píseň — Užitková
hudba — Školství — Interpreti — Nástrojařství a organizace —
Metodika — Hudební věda a kritika — Časopisy a nakladatelství*

291

61 SLOVENSKO

*Hudební život — Bratislava — Slovenští skladatelé — Ján Levoslav
Bella — Zápas o slovenskou národní hudbu*

301

62 VZNIK A ROZKVĚT RUSKÉ NÁRODNÍ HUDBY

*Společenské podmínky — Romans a opera — Glinka, osobnost a dílo
— Dargomyžskij — Novoruská škola — Serov a Rubinstein — Ba-
lakirev — Borodin — Musorgskij — Opery — Písňová tvorba —
Význam — N. A. Rimskij-Korsakov — Osobnost a dílo — Opery —
Čajkovskij — Tvorba nástrojová — Opery — Význam — Moskev-
ská a petrohradská škola — Výkonné umění — Vznik ukrajinské ná-
rodní hudby*

305

63 OKRAJOVÉ NÁRODNÍ KULTURY

*Maďarsko — Moniuszko a polský hudební vývoj po r. 1830 —
Lužice — Vývoj balkánské hudby — Slovinci — Charváti — Srbové
— Bulharsko — Skandinávská hudba — Dánové — Švédové —
Norové — Finové — Belgie a Holandsko — Anglická hudba
v 19. století — Španělsko a Portugalsko — Švýcarsko — USA*

320

64 HUDBA XX. STOLETÍ

*Úvod — Richard Strauss — Gustav Mahler — Impresionismus —
Expresionismus, Schönberg, Webern, Berg — Hindemith a německá*

<i>hudba — Stravinskij — Satie a Pařížská šestka — Francie — Itálie — Španělsko — Anglie — Švýcarsko — Bartók a Madarsko — Polsko — Rumunsko — Sovětská hudba — Amerika</i>	3288
65 ČESKÁ A SLOVENSKÁ HUDBA XX. STOLETÍ	
<i>Foerster — Novák — Suk — Ostrčil — Janáček — Novákova škola — Martinů — Hába — Bořkovec a zjevy příbuzné — Tvorba za druhé světové války a po ní — Slovensko — Inštituce, teorie a věda, školství</i>	3699
HUDEBNÍ UKÁZKY	3877
VÝBĚR LITERATURY	4311
SOUPIS DLOUHOHRAJÍCÍCH DESEK	4477
OSOBNÍ REJSTŘÍK	4655
SEZNAM HUDEBNÍCH UKÁZEK	4833
SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH	4855

Upozornění:

Na straně 29 v přehledu guidonských hexachordů čtete místo prvního G řecké písmeno Γ.